

Verzoek tot bescherming van oude zandpaden door deze op te nemen in het bestemmingsplan Buitengebied-2

Geachte raadsleden,

Zeer recent is de laatste hand gelegd aan een notitie over nog bestaande oude zandpaden. Dit was te laat om het mee te nemen in het bestemmingsplan Buitengebied-2. Omdat het vaststellen van dit bestemmingsplan echter een unieke kans biedt om dit erfgoed te beschermen verzoekt de heemkundekring Weerderheem de Raad om deze oude zandpaden te beschermen via het nu voorliggende bestemmingsplan Buitengebied-2.

Het doel van de notitie is het vastleggen van de overgebleven, karakteristieke, historische zandpaden in Borkel en Schaft, Dommelen en Valkenswaard. Deze zandpaden hebben vanuit het verleden hét gezicht van het zandgebied van Brabant, waar Valkenswaard deel van uitmaakt, bepaald. Maar zandpaden verdwijnen in hoog tempo uit het landschap. Steeds meer Brabantse zandpaden worden verhard, omgeploegd of ze moeten het veld ruimen voor nieuwe wegen, bedrijventerreinen en woonwijken. De Brabantse Hoeders maken zich, met ons, grote zorgen over de teloorgang van de karakteristieke zandpaden, waardoor de biodiversiteit afneemt en de cultuurhistorie verloren gaat. Ook Heeze – Leende en Cranendonck zijn bezig met een inventarisatie van oude zandpaden.

Vanuit cultuurhistorisch perspectief is een overzicht gemaakt van de nog bestaande historische zandwegen. Daarbij is uitgegaan van de kadasterkaarten van 1828. Hierop zijn de wegen zichtbaar die tenminste 200 jaar oud zijn. Een deel hiervan is uiteraard nog veel ouder en kan teruggaan tot Middeleeuwen of zelfs Romeinse Tijd. In 1828 is alleen de Steenweg van Luik naar 's Hertogenbosch verhard, de overige wegen zijn zandpaden.

Voor Dommelen is tevens het Bonneblad, een kaart uit 1927, als referentie genomen. Wat opvalt is dat het zandpaden netwerk verder is uitgebreid, gekoppeld aan latere ontginningen en de toename van de bevolking. In deze tijd mag je er niet meer van uit gaan dat alle wegen zandwegen zijn, meer wegen zijn verhard.

Een volgend meetpunt zijn de ruilverkavelingen van Schaft (1976) en Bergeijk (1961), deze hebben m.n. het buitengebied van Borkel en Schaft op zijn kop gezet. Oude zandwegen zijn verdwenen, maar nieuwe ontsluitingen (vaak zandpad) zijn gekomen. Ook de nieuwbouwplannen, m.n. in Dommelen, en de ontwikkeling van industrieterrein de Schaapsloop, hebben ertoe geleid dat zandpaden zijn verdwenen.

Wat nog rest is vooral te vinden in het buitengebied. Het onderhavige bestemmingsplan Buitengebied-2 biedt bij uitstek de mogelijkheid om deze laatste oude zandpaden een min of meer beschermde status te geven.

De in de notitie genoemde oude zandpaden zijn allen behoudenswaardig. De heemkundekring Weerderheem verzoekt de raad om deze oude zandpaden te beschermen via het nu voorliggende bestemmingsplan Buitengebied-2.

In willekeurige volgorde worden hieronder een 10-tal oude zandpaden kort beschreven. Voor het volledige overzicht verwijzen wij naar de notitie. Deze zandpaden vallen om verschillende redenen op en zijn uniek in hun soort:

- *De Dijk van Westerhoven naar Borkel / De Her Baan / De Oude Baan van Westerhoven naar Neerpelt*, samen waren deze drie wegdelen, die op elkaar aansluiten, onderdeel van een belangrijke noord-zuid handelsroute van Den Bosch via Westerhoven, door Borkel en verder naar Neerpelt en Luik. Weliswaar zijn delen van deze weg in de loop der jaren verloren gegaan, maar desalniettemin is er voldoende over en mogelijk kunnen delen in ere worden hersteld.
- *De Kerk Weg*, nu bekend als de Kapelweg. Langs deze weg trokken de inwoners van de gehuchten Klein Borkel, Binnen Heuvels, De Hoek en De Straat ter kerke. Deze lag destijds in het gehucht De Kapel, het oude centrum van Borkel. Hier stond ook later ook een schuilkerk.
- *De Weg van de Ven Bergsche Molen naar Schaft*, langs deze weg brachten de inwoners van Schaft hun koren naar de molen om het aldaar te laten vermalen tot meel. In tegenstelling tot het huidige fietspad liep deze weg niet door maar om de Malpievennen heen. De weg door de vennen was vermoedelijk te drassig en niet geschikt voor de zware karren.
- *Op Achterste Brug: de Weg van de Achterste Brug naar Neerpelt en de ontsluitingswegen naar de beemden langs de Dommel*. Op Achterste Brug lag ook een herberg, die mogelijk als stopplaats op de oude handelsroute in gebruik was.
- *De ontsluitingswegen op 't Heike* naar de beemden langs de Dommel en de Keersop
- *De Molenstraat*, ook bekend als de Molenweg, een karweg van Geenhoven naar de Loonderwatermolen. Staat al vermeld in de 15de eeuw. Deze weg scheidt de oude bolle akkers van de beemden in het dal van de Dommel.
- *Twee ontsluitingswegen in de Nieuwe Velden*, een 16-17de-eeuwse ontginning aan de heide in de Deelshurk.
- *De Kluizerdijk*, de weg van het Dorp naar de Achelse Kluis. Is nu ook nog grotendeels zandpad.
- *De Heezer Dijk* vanaf waar die afbuigt van de Leenderweg. Slechts een klein stukje van een belangrijke verbindingsweg.
- *De Goorkes* Op de eerste kadastrale kaart staat deze vermeld als Beemd Straat, welke naam terug gaat tot 1688. Het is een weg die parallel loopt aan de Dommel en de Venbergse Molen verbindt met de Loonder Molen. Andere namen zijn Beemdsteeg en Lijkweg (weg waarlangs de lijken ter kerke werden gedragen). Daarop aansluitend de *ontsluitingsweg naar de Dijk Beemdsche Goorkens*